

nek. Létrejönnek az információ-orientált mikroszámítógépes programcsomagok.

A video-disc 1000 millió karakter tárolására lesz alkalmas. Általa megnő a mikroszámítógép hatóköre. Létrejöhet a digitális és a szöveges információ keverése, továbbá az index és a szöveg eggyé ötvözése. Megoldott a grafikus anyagok kezelése is. Ez integrált információkereső rendszer létrejöttét eredményezi, melyek táblázatok, diagrammokat, képeket és referenciákat tartalmaznak. Valósággá válhat a teljes szövegek leadása is, s ebből a kérdező sokféle kérdésre komplex választ kaphat. Ez elősegítheti a számítógép széles körű alkalmazását az oktatásban is.

E fejlődési lehetőségeknek realizálásához a távközlési hálózat fejlesztése szükséges. Jelenleg a műholdas távközlés alkalmas egyedül a másodpercenkénti többszáz karakter továbbítására.

10. Következtetések

Az információs berendezések jelenlegi gyakorlati problémái az alábbiakban foglalhatók össze:

A technológia gyors és változatos fejlődése nem növeli a bizalmat a technológia iránt.

Komolyan el kell gondolkodni az online keresés lehetőségéről. Gyorsan meg lehet győződni értékeiről. Az information brokerek ezt felismerték.

A Prestel szolgáltatás felhasználása még nem olyan széles körű, mint amilyen fényes lehetőségei vannak egyszerűsége és információs értéke miatt.

A kis információs berendezések beszerzésekor tekintettel kell lenni a mikroszámítógépek fejlődésére. Ez lehetővé teszi a beruházás és üzemeltetés költségeinek csökkentését.

Figyelemmel kell kísérni az új berendezések kompatibilitását a meglévő régebbiekkel.

Magas szintű nyelvi programok esetén ügyelni kell arra, hogy hibajavítási módszerünk is megfelelő legyen.

A beruházásnál vagy vételnél az információs tevékenység objektív lehetőségeit kell mérlegelni. Azt, hogy a legkisebb befektetéssel a legjobb eredményt érjük el.

/WILLIAMS, P. W.: *New opportunities from information technology* = *Journal of Information Science*, 2. köt. 1. sz. 1980. p. 29–36./

(Bauer József)

A szovjet tudományos–műszaki könyvtári hálózat fejlesztési perspektíváinak kimunkálása közben használt módszerek

1978–1979-ben a GPNTB (*Goszudarsztvennaja Publicsnaja Naucsno-Tehnicoszkaja Biblioteka* = *Állami Nyilvános Tudományos–Műszaki Könyvtár*) mint a szovjet tudományos–műszaki könyvtárak módszertani és kutatási központja a műszaki könyvtárak fejlesztésére hosszú lejáratú (1981–1990) programot dolgozott ki. Az eközben használt módszerek ismertetése más módszertani központok részéről is érdeklődésre tarthat számot.

A szóban forgó programban kétfajta, nevezetesen *a tervezési és a prognosztikai megközelítés* kapcsolódik szervesen egybe.

A tervezési megközelítés direktívákból, módszertani instrukciókból, kutatási eredményekből és a könyvtári munka tervezésének mutatóiból indul ki. E munkafázis közben *három elvet kell feltétlenül szem előtt tartani*; nevezetesen, hogy a tervezés

az érintett könyvtárak működésének alapvető céljából induljon ki;

a határterületek fejlesztési irányelveit is vegye figyelembe;

irányozza elő a könyvtári munka rugalmas mutatórendszerének kialakítását, mégpedig a konkrét hálózatok jellemzőinek figyelembevételével.

A prognosztikai megközelítés biztosítja a hosszú távú terv objektív irányba mutató jellegét, s mint ilyen, a prognosztika általánosan használt módszereire támaszkodik.

Egy-egy ilyen program kidolgozásában *a következő szakaszok különböztethetők meg*:

a feladatok kijelölése és a program konkrét céljainak meghatározása;

a könyvtárak fejlesztésére ható alapvető belső és külső tényezők feltárása;

az előrejelzés módszereinek kiválasztása;

a könyvtárak alapvető fejlesztési irányzatainak és prognosztizálendő jellemzőinek meghatározása a vonatkozó adatok elemzése alapján;

a hosszú távú program kialakítása.

A program konkrét céljainak meghatározását szolgáló *első szakaszban a könyvtárak tevékenységének alapvető céljaiból kell kiindulni*. E célok között más nem szerepelhet, mint a felhasználók információs igényeinek egyre nagyobb arányú kielégítése, illetve az aktív közreműködés a szakemberek folyamatos tudományos–műszaki képzésében.

A *második szakasz* külső tényezőiként azokat a társadalmi, gazdasági és tudományos–műszaki tényeket kell elemezni, amelyek kihatnak az országos információs rendszer, így a műszaki könyvtári hálózat fejlődésére is.

Ilyen hatást gyakorolhat pl. a termelőerő szerkezetének és elosztásának változása, új tudományos—termelő szervezetek létesítése, általánosan szólva: *az ország tudományos és ipari fejlődése.*

A belső tényezőkhez sorolható az információs, a munkaerő- és az anyagi—műszaki erőforrások alakulása a rendszerben.

A harmadik szakaszban végrehajtandó művelet a *prognózis módszereinek kiválasztása.* Ezek között fontos helyet foglalnak el a szakértői értékelésen alapuló módszerek. Az effajta felmérésekhez kérdőívet kell szerkeszteni, amely tartalmazza a hálózat munkájának és működésének alapvető mennyiségi és minőségi paramétereit. E módszerek közül főként az ún. *delfi technika* ajánlható, amelyet már több helyütt sikerrel alkalmaztak a műszaki könyvtárak és szolgáltatások fejlődésének (fejlesztésének) előrejelzésére. Megbízható eredmények érhetők el az ún. *heurisztikus módszereknek* a matematikai—statisztikai és más módszerekkel való összekapcsolásával is.

Az *extrapolációs technika* abban az esetben alkalmazható hatékonyan, ha nincs erős rendszertelenség a meghatározóan fontos mutatók változásaiban. A *modellezési módszerek* ugyancsak jó hatásfokkal vehetők igénybe.

A negyedik szakasz munkálatai a következő tevékenységekre, illetve adatokra épülnek:

szakértői felmérések;

az információs és könyvtári területen végzett előrejelzések tapasztalatainak általánosítása;

a könyvtárak fejlődési irányainak elemzése;

a határterületi ágazatok fejlődésének prognózisai; külső és belső tényezők.

Az ötödik szakaszban — az ismertetett módszerek alapján — összeállítható a hosszú távú program. A GPNTB munkálatai a következő alapvető fejlődési—fejlesztési irányokat különítették ki:

1. a tudományos—műszaki könyvtári hálózat szervezeti felépítésének és irányításának korszerűsítése az országos automatizált tudományos—műszaki információs rendszer keretében;

2. a műszaki könyvtárak tevékenységének centralizálása, specializálása és koordinálása; az állománygyarapítás és raktározás szervezésének szabályozása; az állományok összetételének korszerűsítése kooperáció és igényfelmérések alapján; az állomány aktív részének növelése; a tárolás rendszerének korszerűsítése; a könyvtárak közötti állománymegosztás szabályozása; az állományok mikrofilmmezésének kiszélesítése;

3. a könyvtári szolgáltatások, az információs—bibliográfiai tevékenység, valamint a tömegtájékoztatás és propaganda korszerűsítése; az irányított és specializált könyvtári szolgáltatások fejlesztése; a mikroformátumú információhordozók használatának kiszélesítése; az on-

line keresőrendszerek bevezetése; a számítógéppel készült információs—bibliográfiai kiadványok, ajánló bibliográfiák további fejlesztése;

4. a tudományos kutatások és a módszertani tevékenység korszerűsítése; a legfontosabb elméleti és gyakorlati kutatások elvégzése; a műszaki könyvtári tevékenység hatékonyságát értékelő kritériumok meghatározása, a könyvtárak integrálásának tudományos, módszertani és szervezeti problémái, információs igénykutatás, a könyvtári—bibliográfiai munkafolyamatok automatizálása, az olvasószolgálati technológia korszerűsítése, a könyvtári tevékenység alapvető irányzataihoz kapcsolódó módszertani kiadványok rendszerének létrehozása;

5. a könyvtári—információs folyamatok gépesítésének és automatizálásának fejlesztése; az állománygyarapítás és katalogizálás automatizálása; mágnesszalagos szolgáltatások létrehozása információcsere céljából; az információs—bibliográfiai kiadványok számítógépes előállítás; az információkeresés és kölcsönzés automatizálása; mikrofilmállományok szervezése;

6. a könyvtárak anyagi—technikai bázisának megerősítése; másoló—sokszorosító, valamint mikrofilmttechnikai berendezések beállítása; a munkavégzéshez szükséges területek növelése;

7. a szakemberképzés javítása; a könyvtári—információs gyakorlatban használt műszaki berendezésekhez értő könyvtárosok és információs szakemberek képzése; a főiskolai könyvtárosképzés korszerűsítése; az információs dolgozók továbbképzési rendszerének fejlesztése; oktatási—módszertani segédeszközök készítése a könyvtárosok folyamatos képzéséhez és önképzéséhez.

/Rekomendacii po metodike iszszledovaniia perspektiv razvitija szeti naucsno-tehniczeszkih bibliotek. Iz opüta naucsno-iszszledovatel'szkih rabot GPNTB SZSZSZR. Moszkva, 1980. soksz. 8 p./

(Novák István)

Az építőipari tájékoztatás helyzete
Nagy-Britanniában
Információtípusok és felhasználók

A brit Környezetügyi Minisztérium (Department of the Environment) a közelmúltban széles körű felméréseket kezdeményezett azzal a céllal, hogy az építőiparban az eddiginél hatékonyabban vegyék igénybe, s használják fel a tájékoztatási szolgáltatásokat, kiadványokat.

A tájékoztatás iránti szükségletek

Az építőipar az egyik legszerteágazóbb iparág mind szerkezeti, mind földrajzi vonatkozásban.